

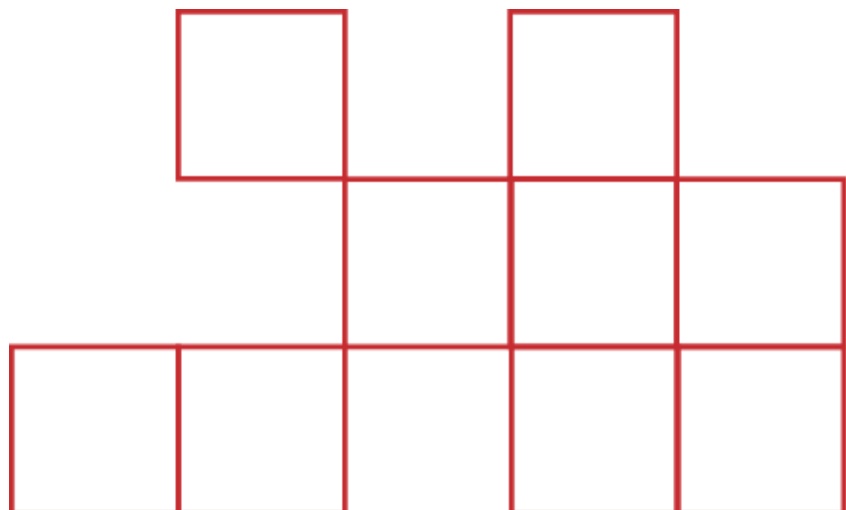


Visie diversiteit en inclusie

op onderwijsbeleid van hogescholen en universiteiten



landelijke studentenvakbond



Dit is een uitgave van de Landelijke Studentenvakbond (LSVb). Voor vragen of extra informatie kan gemaild worden naar: lsvb@lsvb.nl

Auteurs: Tariq Sewbaransingh, Joyce van der Wegen, Noor Jaarsma en Sharifah Redan
Redactie: LSVb bestuur 2018-2019

Landelijke Studentenvakbond
Postbus 1335
3500 BH Utrecht
Tel. 030-2316464

Oktober 2018



Aanleiding

Diversiteit en inclusie is een urgent thema in het hoger onderwijs. Onderzoek na onderzoek toont aan dat sommige groepen studenten steeds meer barrières naar en in het hoger onderwijs tegenkomen. Sommige groepen studenten, waaronder studenten met een migratieachtergrond, slagen substantieel vaker niet in het halen van een diploma. Daarnaast zijn er signalen waaruit blijkt dat studenten zich meer dan eens niet op hun plek voelen op hun opleiding of dat zij met discriminatie te maken hebben. Ook zijn er studenten die zich storen aan de eenzijdigheid van hun opleiding, bijvoorbeeld omdat er een gebrek is aan diversiteit of westerse perspectieven. De vraag is in hoeverre opleidingen studenten voorbereiden op een diverse samenleving. Kortom, diversiteit en inclusie is een breed en belangrijk thema.

Bestuurders en beleidsmakers zitten gevangen in het valse 'onderwijstrilemma'. Volgens het trilemma is er altijd strijd tussen de 'toegankelijkheid', 'kwaliteit' en 'doelmatigheid' van een opleiding. De obsessieve drang naar 'excellentie', de misstanden op een aantal hogescholen in het verleden en de bezuinigingen in het onderwijs hebben ertoe geleid dat het onderwijs al meer dan een decennium minder divers en exclusiever is geworden. Het verdwijnen van het doorstroomrecht van Mbo'ers en bachelorstudenten, de invoering en steeds strengere bindende studieadviezen, de continue stijging van het collegegeld en het afschaffen van de basisbeurs waardoor de gemiddelde studieschuld naar zo'n 21.000 tot 24.000 euro zal oplopen zijn hier slechts een paar voorbeelden van. Daarnaast nam de diversiteit af door het samenvoegen van opleidingen en het schrappen van keuzevakken en minoren.

Inzetten op diversiteit en inclusiviteit leidt tot echte toegankelijkheid, kwaliteit en doelmatigheid van onderwijs. Deze drie onderwerpen zijn niet tegenstrijdig, maar gaan juist heel goed samen. Onderwijskwaliteit betekent het vergroten van de kennis, vaardigheden en het wereldbeeld van iedere student. Meer persoonlijke aandacht komt de doelmatigheid van onderwijs ten goede, omdat studenten als gevolg hiervan vaker een opleiding afmaken. Toegankelijk onderwijs houdt niet alleen het krijgen van een studentnummer in, maar ook het opgenomen worden in een onderwijsgemeenschap.

In het volgende deel komt uitgebreider aan bod waarom we diversiteit en inclusie in het hoger onderwijs belangrijk vinden. In het tweede deel van de visie benoemen we vier stippen op de horizon waar het onderwijs zich naartoe zou moeten bewegen. In het derde deel beschrijven we in hoofdlijnen wat we van hogescholen en universiteiten op dit gebied verwachten.

Elk jaar en iedere dag waarin de huidige situatie behouden blijft, missen potentiële studenten de kans om hun talenten te ontwikkelen en stoppen studenten met een opleiding terwijl de samenleving ze hard nodig heeft. Dromen over divers en inclusief onderwijs is niet voldoende. Het moet in de praktijk gebracht worden. Laat deze visie tot actie aanzetten en inspireren.

Argumenten voor diversiteit en inclusie

We leven in een diverse samenleving. Mensen verschillen in vele opzichten van elkaar. Het verschil in culturele of sociaal-economische achtergrond, religie, leeftijd, huidskleur, genderidentiteit en seksuele oriëntatie zijn slechts enkele voorbeelden. Toch houdt men in de samenleving – waaronder in het hoger onderwijs – vaak onbewust vast aan stereotype beelden. Er wordt bijvoorbeeld onderwijs gegeven waarbij termen worden gebruikt als ‘burger’, ‘patiënt’, ‘gebruiker’, ‘consument’ of ‘leerling’. In het hoger onderwijsbeleid gaan beleidsmakers vaak uit van een stereotype ‘student’, waardoor het lijkt of er vanuit wordt gegaan dat alle studenten dezelfde wensen en kenmerken hebben. Het hedendaags hoger onderwijs is niet uitgerust voor, en leidt onvoldoende op tot de/een diverse samenleving.

De Landelijke Studentenvakbond ziet aandacht voor diversiteit en inclusie in het hoger onderwijs als een verrijking voor studenten en de samenleving.

Sociale rechtvaardigheid

“Het onderwijs is een plaats die sociale mobiliteit bevordert.”

- Waarde ‘emanciperende rol’ in de Visie Landelijke Studentenvakbond 2016-2026

In de visie van de LSVb heeft iedereen recht op goed onderwijs. In de werkelijkheid zien we toenemende sociale en economische segregatie. Jongeren uit ondervertegenwoordigde groepen komen in het hele onderwijsstelsel extra drempels tegen. Zo krijgen ze lagere studieadviezen, komen ze vaker niet door selectieprocedures en ondervinden ze in hun onderwijsloopbaan vaker studievertraging. Daardoor krijgen deze jongeren niet dezelfde kans om hun talenten te ontwikkelen. Aandacht voor diversiteit en inclusie in het onderwijs is sociaal rechtvaardig, aangezien alle jongeren een kans op goed onderwijs horen te krijgen.

Betere voorbereiding op het leven en werken in de samenleving

“Studenten leren gedurende hun studietijd op welke manier zij een bijdrage kunnen leveren aan de maatschappij.”

- Waarde ‘bijdrage maatschappij’ in de Visie Landelijke Studentenvakbond 2016-2026

In de visie van de LSVb hoort het hoger onderwijs studenten voor te bereiden op het leven en werken in de samenleving. De democratische samenleving vraagt van elke burger om interculturele vaardigheden te ontwikkelen. Dat stelt het individu namelijk in staat om zichzelf en anderen beter te begrijpen. Daarnaast vraagt de diverse samenleving om professionals en academici die over interculturele vaardigheden beschikken bij het uitvoeren van hun werk. Die vaardigheden zorgen dat zij effectiever kunnen handelen en bewust omgaan met verschillende voorkeuren, behoeftes en gewoontes van andere mensen. Aandacht besteden aan diversiteit en inclusie in het onderwijs leidt ertoe dat het onderwijs studenten beter voorbereid op het leven en werken in de democratische en diverse samenleving.

Versterking van de onderwijskwaliteit

“Het onderwijs stimuleert kritisch denken.”

- Waarde ‘kritisch’ in de Visie Landelijke Studentenvakbond 2016-2026

In de visie van de LSVb leren studenten in het onderwijs kritisch na te denken over zichzelf, over de wereld om hen heen en over de maatschappij. De diversiteit van studenten biedt kansen om prikkelende leeromgevingen te creëren waarin studenten (informeel) nieuwe perspectieven leren kennen. De integratie van diverse (theoretische) perspectieven in het onderwijs biedt hen de kans om hun blik te verbreden. Bovendien dragen diverse perspectieven in het onderwijs en onderzoek bij aan de kwaliteit ervan. Daarnaast is een inclusieve omgeving hierbij belangrijk. Aandacht voor diversiteit en inclusie in het onderwijs leidt tot academische excellentie.

Maximale talentontwikkeling voor het individu en de samenleving

“Onderwijs biedt een plaats waar men zichzelf kan ontwikkelen, ontplooien en het maximale uit zichzelf kan halen.”

- Waarde ‘zelfontplooiing en zelfontwikkeling’ in de Visie Landelijke Studentenvakbond 2016-2026

In de visie van de LSVb biedt het onderwijs de ruimte voor elk individu om het maximale uit zichzelf te halen. Een leeromgeving waarin studenten zich op hun plek voelen is extra van belang voor de ontwikkeling van studenten waarvoor het niet vanzelfsprekend is om hoger onderwijs te volgen. Daar heeft niet alleen de individuele student, maar ook de hele samenleving baat bij. Aandacht voor diversiteit en inclusie in het onderwijs leidt ertoe dat alle studenten zich ten volle kunnen ontwikkelen en in de samenleving geen talent verloren laat gaan.

Creatieve en veelkleurige samenleving

“Het onderwijs stimuleert een pluriforme samenleving.”

- Waarde ‘pluriformiteit’ in de Visie Landelijke Studentenvakbond 2016-2026

In de visie van de LSVb moedigt het onderwijs elk individu aan om zichzelf te zijn. Opleidingen horen studenten niet in een keurslijf te dwingen. Het onderwijs zou studenten moeten stimuleren om van elkaar te verschillen om zo op eigen wijze tot zijn of haar recht te komen. De creativiteit die daarbij ontstaat leidt tot nieuwe mogelijkheden, zoals frisse ideeën, innovaties en oplossingen voor maatschappelijke opgaven. Aandacht voor diversiteit en inclusie in het onderwijs leidt tot een creatieve en veelkleurige samenleving.

De Landelijke Studentenvakbond hanteert dekoloniale en intersectionele perspectieven. Vanuit het dekoloniale perspectief herkennen we dat door historisch gegroeide machtsverschillen bepaalde theoretische perspectieven sterker zijn verankerd in de samenleving dan andere perspectieven in het rijke palet dat bestaat. Het maakt ons er ook van bewust dat een gelijke toegang tot kennis niet vanzelfsprekend is. Vanuit het intersectionele perspectief herkennen we dat mensen nooit in één categorie in te delen zijn. Verschillende (achtergrond) kenmerken van een persoon hangen samen en hebben invloed op elkaar.

Visie op diversiteit en inclusie voor het onderwijs

De Landelijke Studentenvakbond streeft naar hoger onderwijs dat de diversiteit van mensen en variëteit van kennis waardeert en dat inclusief is voor iedereen die wil studeren. Diversiteit en inclusie is een breed thema dat – zoals blijkt uit de beschreven argumenten – te maken heeft met de toegankelijkheid, de kwaliteit, de doelmatigheid en de maatschappelijke betrokkenheid van het onderwijs. We zien vanuit ons streven de volgende vier stippen op de horizon:

Eerlijke kansen om te beginnen met studeren

De LSVb streeft naar een situatie waarin iedereen die wil studeren ook de eerlijke kans krijgt om dit te doen. Studenten maken bewuste en intrinsiek gemotiveerde studiekeuzes. Ze durven voor opleidingen of onderwijspaden te kiezen die niet altijd voor de hand liggen en worden daarin gefaciliteerd. Daarnaast moet de poort van het hoger onderwijs openstaan voor studenten die via alternatieve onderwijspaden willen doorstromen.

Variëteit aan perspectieven in het onderwijs

De LSVb streeft naar hoger onderwijs dat een variëteit aan perspectieven integreert. Studenten ontwikkelen de vaardigheid om vanuit de verschillende perspectieven naar het vakgebied of de discipline te kijken. Ze zijn zich daarbij bewust van de context waarin het vakgebied of de discipline zich heeft ontwikkeld. Ook ontwikkelen ze interculturele vaardigheden waarmee ze in staat gesteld worden om niet alleen hun eigen, maar ook andermans perspectieven en keuzes te begrijpen en te beargumenteren.

Je op je plek voelen op de hogeschool en universiteit

De LSVb streeft naar een situatie waarin elke student zich op zijn plek voelt bij de opleiding en op de hogeschool of universiteit waaraan hij of zij studeert. Studenten onderling en met docenten hebben een waardevolle interactie. Docenten en studiebegeleiders benaderen studenten persoonlijk en tonen uit sociaal en didactisch oogpunt interesse voor hun achtergrond. Studenten durven daardoor zichzelf te zijn ook als die afwijkt van de norm.

Kansen tijdens het studeren

De LSVb streeft naar een samenleving waarin studenten zich ook buiten de muren van de hogeschool en universiteit kunnen ontwikkelen. Dat kan op talrijke manieren, bijvoorbeeld door stages te lopen, (vrijwilligers)werk te doen of op kamers te gaan. Hogescholen en universiteiten helpen indien nodig om alle studenten een eerlijke kans te geven.

Visie op diversiteit en inclusie voor hogescholen en universiteiten

Diversiteit en inclusie zijn thema's die de kern van het onderwijs en de onderwijsomgeving raken. Daarom verwachten we dat hogescholen en universiteiten hiermee aan de gang gaan. De manieren waarop deze instanties invulling aan dit thema geven kan verschillen. **Om de visie te verwezenlijken verwacht de LSVb van hogescholen en universiteiten het volgende:**

Commitment aan de top

Bestuurders van hogescholen en universiteiten zouden duidelijk moeten benoemen dat diversiteit en inclusie een belangrijk thema is. Er is leiderschap nodig om een open en veilige onderwijsomgeving te creëren. Het thema hoort in het strategisch beleid van de hogeschool of universiteit een plaats te hebben. Hogescholen en universiteiten zouden kunnen samenwerken om elkaar te inspireren en om meer kennis te ontwikkelen over wat werkt.

Verankering van diversiteit en inclusie in het onderwijsbeleid

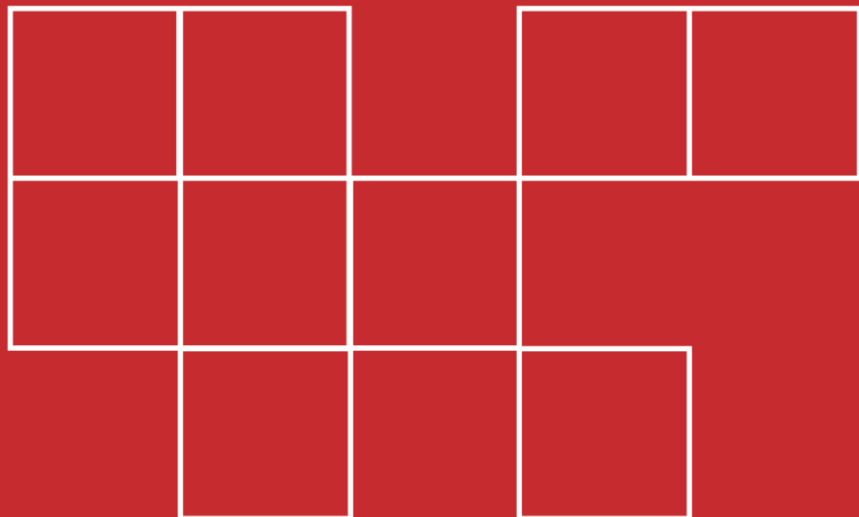
Diversiteit en inclusie dient met name in het onderwijsbeleid verankerd te worden. Het heeft te maken met de toegang – *out reach*, voorlichting en voorbereiding op het studeren – tot het onderwijs. Sommige hogescholen en universiteiten ondernemen interessante initiatieven om studenten te stimuleren om voor onderwijspaden te kiezen die niet voor iedereen vanzelfsprekend zijn. Daarnaast hebben diversiteit en inclusie ook invloed op het onderwijsprogramma. Kwalitatief goede onderwijsprogramma's zijn niet eenzijdig, maar geven studenten verschillende perspectieven en interculturele competenties mee.

Een diverse en inclusieve omgeving

Een inclusieve onderwijsruimte is op de eerste plaats een veilige onderwijsruimte. Dat betekent niet dat gevoelige onderwerpen gemedend moeten worden. Het betekent daarentegen dat hogescholen en universiteiten zich moeten inspannen om de randvoorwaarden voor een schurend gesprek te organiseren. In de collegezaal vraagt dat van docenten dat ze om kunnen gaan met alle verschillende studenten en diversiteitsvraagstukken. Interculturele competenties horen daarom in ontwikkelingstrajecten voor docenten te zitten. Een inclusieve onderwijsomgeving is ook een diverse omgeving. Hogescholen en universiteiten nemen dit aspect mee bij de werving van personeel en hebben aandacht voor de talentontwikkeling voor groepen die in hogere functies ontbreken.

Betrokkenheid van alle studenten en medewerkers

Bij de ontwikkeling van beleid over diversiteit en inclusie is het belangrijk dat alle studenten en medewerkers betrokken worden. Hogescholen en universiteiten moeten zich actief inspannen om studenten en medewerkers die minder participeren of ondervertegenwoordigd zijn hierbij te betrekken. Daarnaast zouden hogescholen en universiteiten actief studenten moeten faciliteren die zich, bijvoorbeeld door eigen projecten, voor diversiteit en inclusie op de hogeschool of universiteit inzetten.



Postadres:
Postbus 1335
3500 BH Utrecht

Bezoekadres:
Drieharingstraat 6
3511 BJ Utrecht

Contactgegevens:
030 231 6464
Lsvb@lsvb.nl